

en llegenda negra i les males llengües deien que després del casori es produí una gran bacanal. En una carta, escrita des de Mèxic el 3 de setembre de 1972 i dirigida al professor Olivar-Bertrán, Bosch diu: “Això d’en Vicens Vives (...) és una bola. (...) Potser donà lloc a la llegenda, com la de la reproducció de la Venus, que li vaig regalar en casar-lo, que es convertí en la Venus que havia presidit una bacanal en el Rectorat!”.

En la política, cal citar que Bosch era membre del partit republicà *Acció Catalana* (fundat el 1922), fou nomenat comissari delegat de la Conselleria de Cultura el 1936²² i fou conseller de justícia del govern de la Generalitat de Catalunya entre els anys 1937-39. Aquests càrrecs polítics de ben segur motivaren el seu exili a la fi de la guerra civil. El seu primer destí fou la Gran Bretanya, on impartí lliçons a la universitat d'Oxford²³; el novembre de 1936 (i també més tard), Bosch ja havia viatjat a Edimburg, Londres i altres llocs de l'estranger per a pronunciar tot un seguit de cursos de conferències²⁴. Posteriorment es va traslladar a Amèrica, primer a Panamà i després a Colòmbia, fins

que el 1941 s'establí definitivament a Mèxic, on fou professor a la *Universidad Nacional Autónoma* i a l'*Escuela Nacional de Antropología*. Fou en el país mexicà on morí l'any 1974 a l'edat de 83 anys, deixant un gran llegat bibliogràfic²⁵.

DE L'INTERÉS D'EMPÚRIES A LA DELEGACIÓ ESCALENCA D'AMICS DE L'ART VELL

ELS ERUDITS: SS. XV-XVIII

L'interès pel patrimoni escalenc, si es pot qualificar en aquests termes, va néixer amb l'esperit científic abocat vers Empúries. Dins el corrent renaixentista i humanístic del s. XV i estès fins el s. XVII, aparegueren els primers estudiosos que, empesos per la lectura de les fonts clàssiques, es preocuparen per l'existència i situació de les despulles de les vella ciutat grecoromana. En aquest àmbit, trobem noms com els de Joan Margarit²⁶, Jeroni de Pujades²⁷ i Pierre de Marca²⁸, les obres dels quals no foren superades fins el s. XIX.

L'interès per la història i l'aparició d'una hermenèutica estricta durant el s. XVIII va afavorir l'estudi, el coneixement i les notícies

científiques sobre Empúries. En aquest marc cal situar la producció bibliogràfica dels erudits eclesiàstics, com serien Jaume Caresmar²⁹ i el jesuïta Joan Francesc Masdeu³⁰, ambdós catalans, i, sobretot, el pare Enrique Flórez³¹. Aquest darrer va ser autor de l'estudi *Medallas de las colonias, Municipios y pueblos antiguos de España* (Madrid, 1757), on oferia una síntesi de la història emporitana, la seva topografia i la seva situació, treball que parcialment reproduí en el volum XXVIII, publicat el 1769, de l'obra *España Sagrada*. Va ser en el darrer quart d'aquella centúria, concretament el febrer de 1780, quan el notable Josep Vega de Sentmenat va llegir la *Disertación sobre las colonias de griegos en Cataluña*, escrita per encàrrec de l'Acadèmia de les Bones Lletres de Barcelona i considerada com la primera monografia dedicada exclusivament a la ciutat emporitana. Vuit anys més tard, el 1788, s'edità a Madrid l'obra d'Antonio Ponz titulada *Viaje a España, en el que se da noticia de las cosas más apreciables i dignas de saberse que hay en ella*, en la qual s'inclou una breu referència sobre la ciutat grecoromana.

La Guerra Civil (1936-39), com en moltes altres contrades, suposà la fractura de les activitats endegades i la paralització de la vida social i associativa de les comunitats, i cal suposar que Amics de l'Art Vell no fou una excepció. Versemblantment, després del conflicte armat l'entitat tampoc es lliurà, al igual que els comitès delegats, dels escorcolls fets per les tropes franquistes quan ocuparen les ciutats i pobles...

ELS PRECEDENTS: S. XIX

El segle dinou s'encetà amb l'edició d'un llibre que presentava una descripció del jaciment força més àmplia que les conegudes; era el volum XLIII de l'*España Sagrada* (Madrid, 1801), l'autor del qual fou el pare Manuel Risco (1735-1801), que també va aprofitar per ampliar, en gran mesura, l'episcopologi emporità. Dos anys més tard veié la llum el *Compendio histórico, resumen y descripción de la antiquísima ciudad de Empurias* (Barcelona, 1803), una obra narrativa i descriptiva autoria de l'escalenc Josep Maranges de Marimon³², en la que descriu les restes visibles de l'antiga ciutat a l'inici del vuit-cents i en la qual es citen les rebusques de materials arqueològics³³, rebusques que proporcionaren gran nombre d'objectes arqueològics a alguns escalencs i al citat autor, el qual va fer nombrosos obsequis a autoritats del moment (bisbe de Girona, duc

de Medinaceli, marquesa de Castellidorsius, etc.), destacant el lot adreçat al príncep d'Astúries, qui seria Ferran VII³⁴. El 1807 es donen algunes referències interessants del jaciment en la publicació titulada *Viaje literario a las iglesias de España*, obra del pare Jaime Villanueva.

El punt d'inflexió s'assolí el 1823 amb l'edició del text *Notice historique sur la ville et le comté d'Empurias*, obra de l'erudit Jaubert de Passà³⁵ publicada a les *Mémoires de la Société Royale des Antiquaires de France* (París, 1823). El llibret, que consta de 86 pàgines i que cal considerar la primera gran monografia moderna sobre Empúries, ofereix uns notables avenços que feren d'ell el text de referència bàsic emprat en els estudis posteriors d'altres autors³⁶. En l'obra s'inclou la primera planta general ben realitzada del jaciment, incorporant, amb